

A BETHLENI KONSZOLIDÁCIÓ

ELŐZMÉNYEK: A ROMÁN MEGSZÁLLÁS, AZ ÁTMENET KORMÁNYAI

- 1919. augusztus 1. (Peidl Gyula): szakszervezeti kormány: a Tanácsköztársaság intézkedéseinek felszámolása
- aug.4/5. A románok bevonulása Budapestre – az ország kirablása
- aug.6. (Friedrich István) ellenforradalmi kormány – román támogatással
- anarchikus állapotok az országban
- 1919 ősze: George Clerk brit diplomata missziója: tárgyalóképes magyar kormány létrehozása– ennek feladata: a jobb-és baloldali erők megfékezése és a békeszerződés aláírása
- 1919. november 16. Horthy bevonulása Budapestre
- koalíciós kormány alakítása (Huszár-kormány): KNEP, Kisgazdapárt, SZDP
- 1920. január: választások – a Kisgazdapárt és a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja alakít kormányt (ők szereztek többséget)
- 1920. március: Nemzetgyűlés – államforma: királyság – Horthy Miklós: kormányzó – korlátozott királyi hatalommal
- A kormányzói hatalom a királyéhoz képest korlátozottabb volt. Nem illette meg például a törvények szentesítésének, csak a kihirdetésének joga. Nem adományozhatott nemességet(de: ennek ellensúlyozására létrehozták a Vitézi Rendet), nem rendelkezett főkegyúri joggal. A végrehajtó hatalmat a nemzetgyűlésnek felelős minisztérium útján gyakorolhatta, rendelkezései csak az illetékes felelős miniszter ellenjegyzésével voltak érvényesek. A nemzetgyűlés és a kormány ellenőrzése nélkül élhetett viszont a legfőbb hadúr jogaival.
- 1920. június 4. Trianoni béke aláírása

A HORTHY-KORSZAK

- tekintélyelvű, korlátozott parlamentáris rendszer
- mert: működött a parlament, de a Bethlen István által kialakított választási rendszer következtében mindig biztosította a többségét ⇒ nem volt reális lehetőség arra, hogy a kormánypárt megbukjon és parlamenti váltógazdálkodás alakuljon ki
- nem diktatúra, mert: létezett parlamenti ellenzék, működhetett a szabad sajtó és -bár korlátozásokkal- érvényesültek az emberi jogok
- Horthy Miklós kormányzó döntő befolyással rendelkezett
- **URALKODÓ IDEOLÓGIA:** „szegedi gondolat”, „keresztény-nemzeti eszme”
- Nem foglalták egységes rendszerbe - elemei:
- Revízió (az ezeréves Szent István-i Magyarország visszaállítása)
- Liberalizmus és zsidó-ellenesség
- A „történelmi középosztály” szerepének növelésére törekedtek: „örösváltást” akartak a politikai és gazdasági életben is

AZ I. VILÁGHÁBORÚ UTÁNI HELYZET: GAZDASÁGI ÉS POLITIKAI VÁLSÁG

- a háború, a Monarchia felbomlása, a forradalmak és végül a trianoni diktátum következtében mély válságba került a gazdaság és a politikai élet
- A Monarchia felbomlásának következményei: piacvesztés, a tőke-és a munkaerőáramlás megszűnése, gazdasági kapcsolatok szétszakítása (lásd: Trianon gazdasági következményei)
- Politikai helyzet: háború, forradalmak, Trianon ⇒ köv.: szélsőséges erők térnyerése

TELEKI PÁL MINISZTERELNÖKSÉGE, A KONSZOLIDÁCIÓ KEZDETEI

- Teleki: liberális-konzervatív erdélyi arisztokrata: 1920. júl. -1921. ápr.

Belpolitikai intézkedések:

- A jobb- és baloldali szélsőségek felszámolása:
- A különítmények felszámolása karhatalommal, ÉME felosztatása – beolvasztásuk a hadseregbe (1920. Bacsó Béla és Somogyi Béla meggyilkolása)
- 1921. március: a kommunista párt betiltása (Az állami és a társadalmi rend védelméről szóló törvény elfogadása – ez: alkalmat ad a kommunista szervezkedés felszámolására!!!)
- 1920. Numerus Clausus: a zsidóságnak a felsőoktatásban való részvételét korlátozó törvény – Európában az első antiszemita jellegű törvény!!!!

Gazdasági intézkedések:

- 1920: földreform Nagyatádi Szabó István – cél: minél több ember földhöz juttatása
- kábé félmillió igénylő kap földet – a családtagokkal együtt kétmillió embert érint
- életképtelen törpebirtokok létrehozása (kábé 1.7 holdnyi birtokok)
- fontos: negyedmillió ember házhelyhez jut
- az új gazdáknak kellett kártalanítani a földbirtokosokat
- a nagybirtokrendszer érintetlen maradt

Teleki bukása: 1921. március 26. IV. Károly első visszatérési kísérlete (1. Királypuccs)

- az antant-országok jegyzékben tiltakoztak a Habsburg-restauráció ellen (a történelmi MO. visszaállítására tett kísérletnek tekintették)

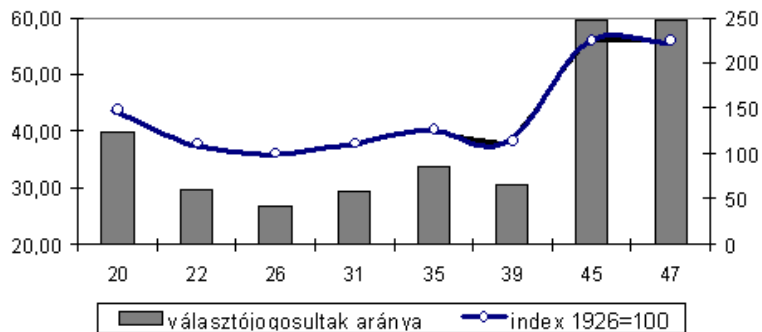
BETHLEN ISTVÁN MINISZTERELNÖKSÉGE: A KONSZOLIDÁCIÓ

Belpolitikai stabilizáció:

- Bethlen István: liberális-konzervatív, református, erdélyi - a Horthy-kor legnagyobb formátumú politikusa
- 1921. október 20. – második királypuccs
- A Nyugat-Dunántúlon tartózkodó különítményesek adták IV. Károly kíséretét
- Ellenkormány alakítása és a király mellé áll a Nemzeti Hadsereg egy része is
- A nagyhatalmak jegyzékben tiltakoztak
- Csehszlovákia és SHS királyság: részleges mozgósítás elrendelése
- Horthy: megtagadta a hatalom átadását - „Budaörsi csata”
- 1921. november: a nemzetgyűlés elfogadta a Habsburg-ház trónfosztását kimondó törvényt
- 1921. december: Bethlen-Peyer paktum: megegyezés az MSZDP vezetőivel: a párt és a szakszervezetek működését engedélyezte, de a párt lemond a sztrájkokról és nem szervezkedik a közalkalmazottak, vasutasok, postások és földművesek körében.
- Bethlen célja: a háború előtti vezető rétegek uralmának biztosítása – ehhez: szilárd kormánypárti többség biztosítása kell a parlamentben
- De: a demokraták és a jobboldali radikálisok többségben vannak
- Az egységes kormányzópárt megeremtése: 1922. januárjában Bethlen belépett a Nagyatádi-féle Kisgazdapártba és megalakította az Egységes Pártot (hivatalosan: Keresztény-Keresztény Kisgazda, Földműves és Polgári Párt)
- 1922: új választójogi törvény (rendeleti úton): nyílt szavazás bevezetése – a titkos szavazás csak Budapesten és néhány nagyvárosban marad meg és magas cenzus
- ezzel: biztosítja a kormánypárt többségét
- fenntartja a parlamentáris rendszert, de a polgári demokratáknak és a szociáldemokratáknak csak jelentéktelen szerepe marad

- a szélsőségesek eltávolítása: 1923: kiszorította a Gömbös-féle szélsőjobb fajvédőket a pártból: Gömbös megalakítja a Fajvédő Pártot
- 1927: országgyűlés – felsőház (eddig: nemzetgyűlés és egykamarás)
- A Bethlen által kialakított hatalmi rendszer társadalmi szempontból a nagybirtokosság, a nagypolgárság, valamint az úri középbirtokosság és a felső katonai és államhivatalnokai csoportok kompromisszumán alapult

A választójogosultak arányának változása – 1920 - 1947

Gazdasági konszolidáció:

- Egy politikai konszolidáció minden esetben csak akkor lehet tartós, ha gazdasági konszolidációval párosul
- teljesítési politika ⇒ köv.: 1922. Magyarországot felvették a Népszövetségbe
- 1923. Népszövetségi kölcsön – önerőből nem lehet végrehajtani a gazdasági stabilizációt!
- Kemény feltételek: 1926-ig a magyar gazdaságot Népszövetségi biztos ellenőrzi
- 1924. Magyar Nemzeti Bank létrejött
- 1927. új pénz: pengő – stabil
- iparfejlődés: túlméretezetté vált az élelmiszeripar + a vasipar és gépgyártás
- köv.: egyéb (eddig elhanyagolt) iparágak fejlesztése:
 - textil -, vegy-, gyógyszer – és villamosenergia-ipar (Ganz: dízelmozdony, Orion: rádió, Egyesült Izzó: égő, Globus konzerv – világpiacon keresett)
- de: a gazdasági stabilitás külföldi tőkén nyugodott
- hitelek a mezőgazdaság modernizálásához, a turizmus, a villamosipar és közlekedés fejlesztése
- Az ipari termelés 1924 és 1929 között több mint 70%-kal emelkedett és 1929-re 12%-kal haladta meg az utolsó békeév (1914) termelési szintjét
- mezőgazdaság: stagnált – nem következett be modernizáció: 1929-ben 1-2%-kal haladta meg az utolsó békeév (1914) termelési szintjét – bár volt fejlesztés
- a gazdasági növekedés üteme elmaradt békeévekéétől
- a népszövetségi kölcsönök nagy részét nem termelő beruházásokra fordították –
- életszínvonal –emelés, hitelfedezet
- az életkörülmények ezt követő javulása nagymértékben visszahatottak a politikai életre: a politikai stabilizáció befejezése és átfogó szociál- és kultúrpolitika: társadalombiztosítás, kötelező betegségi és baleseti biztosításban részesülők körének kiterjesztése, kötelező öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítása –de: a mezőgazdasági munkásságra nem terjedt ki
- A kultúrpolitika eredményei: a népiskolai hálózat fejlesztése, a kolozsvári egyetem Szegedre, a pozsonyi egyetem Pécsre költöztetése
- "A magyar hazát ma elsősorban nem a kard, hanem a kultúra tarthatja meg és teheti ismét nagyfá" – mondta Bethlen kultuszminisztere, gróf Klebelsberg Kunó.

Külpolitika:

- Cél: a trianoni határok revíziója –de: az adott körülmények között lehetetlen
- Bár: soproni népszavazás révén csökkentette a területi veszteségeket
- Elszigetelődés: a Kisantant létrejötte miatt
- Köv: Bethlen törekvése: a kisantant felbomlasztása és a revízió és nyitás a külpolitikában
- 20-as évek elején Szovjetunióval való kapcsolatfelvétel lehetősége, ám az ideológiai ellentétek miatt nem jön létre
- 1922. Magyarország felvétele a Népszövetségbe
- siker a népszövetségi kölcsön megszerzése is
- 1925-26.: jugoszláv-magyar tárgyalások végül eredménytelenek.
- Mussolini ekkorra szakított a kisantanttal szemben békülékeny korábbi olasz külpolitikával, és a továbbiakban a szövetség fellazítására, mindenekelőtt Jugoszlávia bekerítésére törekedett.
- Az 1927. olasz-magyar örök barátsági szerződés: Mussolini és Bethlen megállapodtak, hogy a francia befolyás mérséklése és a kisantant felbomlasztása országaik közös érdeke
- gazdasági kapcsolatokat is jelent: Olaszországba lehet gabonát szállítani
- ⇒KÖV: Bethlen beszéde (1928): "Mi nem tartományokat veszítettünk el. Bennünket földaraboltak. [...] mi fajunk egyharmadáról örök időkre le nem mondhatunk. [...] nekünk más határokra van szükségünk." - ez: a revízió nyílt vállalása